

CUMHURİYET DÖNEMİ
ÖĞRETİCİ METİNLER
yazar-eser-dergi-akım

KİMDİR BU?

MÜCAHİD SERÇEK

TÜRK ED. ÖĞRT.

FETHİYE MEHMET ERDOĞAN ANADOLU LİSESİ

- Edebiyatımızda deneme ve eleştiriyle tanınmıştır. Sanat, estetik, resim, felsefe konularında eser verdi ve birçok dergide bu konularda yazılar yazdı.
- **Deneme:** Günlerin Götürdüğü, Düş'ün Payı, Yokuşa Doğru, Edebiyat Konuşmaları, Edebiyat Üzerine, Şiir Üzerine Düşünceler

SUUT KEMAL YETKİN

- Edebiyata Őiirle girdi ama asıl ününü peŐ peŐe yayımladığı denemeleriyle kazandı. Bu düz yazı türünün başarılı adlarından biri kabul edilir.
- **Deneme:** Kurutulmuş Felsefe Bahçesi, Sen Beni Sev, Kendimle Konuşmalar, YapıŐtırma Bıyık, Őiirin İlkeleri, ŐiŐedeki Zenci, Şiir ve Cinayet, Halley Kimi Kurtarır

SALAH BİRSEL

- Deneme ustalarındadır. İTÜ’de sanat tarihi okuttu. Sanat tarihiyle ilgili eserleri, Montaigne (Denemeler), La Fontaine (Bütün Masallar), Hayyam (bütün rubailer) vb. şair ve yazarlardan çevirileri vardır.
- **Deneme:** Mavi ve Kara, Sanat Üzerine Denemeler, Söz Sanatları, Yunus Emre’ye Selam

SABAHATTİN EYÜBOĞLU

- **Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi** adlı araştırma-inceleme kitabı adlı eseri liselerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Evinde düzenlediği toplantılar, şair ve yazarlar için öğretici ve yönlendirici nitelikler taşımıştır.
- **İnceleme:** Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi
- **Gezi :** Tuna'dan Batıya, Yurttan Yazılar
- **Anı:** O Zamanlar

İSMAİL HABİP SEVÜK

- Edebiyat tarihçisi ve deneme yazarıdır. Metin tahlili metodunu edebiyatımızda en iyi uygulayan odur. Türkiye'nin meselelerini denemelerinde milli bir anlayışla dile getirmiş, gençlere yol göstermeye çalışır.
- **Deneme:** Kültür ve Dil, Edebiyatımız İçinden, Nesillerin Ruhu...

MEHMET KAPLAN

- Beş Hececiler topluluğunun en güçlü şairlerindedir. Uzunca bir süre “**Akbaba**” adlı mizah dergisini çıkarmıştır. Fıkraları ve mizah yazılarıyla tanınır.
- **Fıkra:** Beşik, Ocak, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Gün Doğmadan, Şen Kitap
- **Anı:** Portreler, Bizim Yokuş

YUSUF ZİYA ORTAÇ

- Ünlü bir ressam da olan şair, halk şiirinin biçim özelliklerinden yararlanarak kendine özgü bir söyleyiş geliştirmiştir.
- **Gezi:** Canım Anadolu, Tezek
- **Deneme:** Delifişek
- **Şiir:** Yaradan'a Mektuplar, Karadut, Dol Kara Bakır Dol, Tuz

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

- 1956'da Hayat mecmuasını çıkardı. Sohbet, deneme, gezi yazısı, fıkra türünde ürün vermiştir. Sohbetleri genellikle gençlere doğru yolu gösteren, yaşama sevinci aşılayan, hayatta karşılaşabilecekleri engelleri iyimserlikle aşmayı öğütleyen niteliktedir.
- **Deneme-Sohbet:** mit Dünyası, Hayat Böyledir, Aile Sohbetleri
- **Gezi:** Sovyet Rusya

ŞEVKET RADO

- Fıkra, makale, anı, gezi ve sohbet türlerinde özlü yazılarıyla tanındı. Atatürk devrimlerini koruma gibi toplumsal ve güncel konuları da kullanarak fikir ve siyaset hayatımıza batılılaşma çabalarına yön verdi.
- **Anı:** Ateş ve Güneş, Atatürk'ün Bana Anlattıkları, Atatürk Ne İdi, Batış Yılları

FALİH RIFKI ATAY

- Mükemmel bildiği Fransızcayla Batı edebiyatını ve medeniyetini çok iyi tanımış, Batı medeniyeti ile Doğu medeniyetini çok geniş bir açıdan karşılaştırmış ve tahlil etmiştir. **Fildişi Kuleden** başlığıyla denemeleri Hisar dergisinde yer aldı.
- **Deneme:** Kırk Ambar, Mağaradakiler
- **İnceleme:** Kültürden İrfana, Umrândan Uygarlığa, Bir Dünyanın Eşiğinde, Işık Doğudan Gelir, Hind Edebiyatı

CEMİL MERİÇ

- Edebiyat yaşamına gençlik yıllarında yazdığı skeçlerle başlamış, öykü ve tiyatro alanındaki eserleriyle tanınmıştır. Eski ve yeni yaşam biçimi arasında kalmış insanların, sonradan görme zenginlerin yaşamlarını ele aldı.
- **Fıkra-Deneme-Söyleşi:** Devekuşuna Mektuplar, Hak Dostum Diye Başlayalım Söze, Düşsem Yollara Yollara
- **Anı:** Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil, Sırtık Bir Küskün

HALDUN TANER

- Edebiyat tarihçisi, yazar, şair ve edebiyat öğretmenidir. 1948 yılından itibaren Hürriyet gazetesinde Edebi Sohbetler sütununda devamlı yazılar yazdı. 1958 yılında Yahya Kemal Enstitüsü yayın işlerini yürüttü.
- **İnceleme:** Resimli Türk Edebiyatı Tarihi

NIHAT SAMİ BANARLI

- Deneme türünün Türk edebiyatındaki en önemli şahsiyetidir. Türkçeyi sadeleştirme çalışmalarının ateşli savunucusudur. Devrik cümlenin yaygınlaşması için çabalamıştır.
- **Deneme:** Günlerin Getirdiği, Karalama Defteri, Sözden Söze, Ararken, Söz Arasında, Okuruma Mektuplar, Diyelim, Prospero ile Caliban

NURULLAH ATAÇ

- Cumhuriyetten sonra oluşan Türk seyahat edebiyatının oluşmasında 6nemli bir rolü vardır. Birçok gazetede çalışmıştır.
- **Gezi:** Denizařırđ, Yeni Rusya, Bizim Akdeniz, Tuna Kıyđları, Yolcu Defteri, Gezerek G6rdklerimiz, Hind, Yeni Rusya, Kaybolmuş Makedonya

FALİH RIFKI ATAY

ESER İÇERİKLERİ

- “Muallimler, hangi dersin hocası olurlarsa olsunlar, Türk çocuklarına her şeyden çok Türkçeyi öğretecek, onlara, anadillerinin ses ve söz güzelliklerinden, ifade ve mana zenginliklerinden güfteler ve besteler vereceklerdir. Öğretmen değil de anne ve baba iseniz, abla ve ağabey iseniz, bu sizin daha sevgili vazifenizdir. Yavrularınıza, sözlerini halk dehasının yarattığı ve bestesi yine halk sanatından yükselen ninniler söylemekten başlayarak, öğreteceğiniz en güzel şey, Türkçedir.” diyen Nihat Sami Banarlı’nın konuştuğu dile karşı ilgisiz kalan insanlara Türkçeyi fark ettirdiği ve sevmelerine vesile olduğu eseridir.

TÜRKÇENİN SIRLARI

Fethiye Mehmet Erdoğan Anadolu Lisesi Mücahid Serçek Ed. Öğrt.

- Türk edebiyatı için önemli bir yere sahip olan bu eserde Tanpınar; Ankara, Erzurum, Konya, Bursa, İstanbul gibi Türk dünyası için beş önemli şehrin panoramasını çizer.

BEŞ ŞEHİR

- Halide Edip Adıvar'ın çocukluk günlerinden başlayarak 36 yaşına kadarki hayat hikâyesini anlattığı bir anı kitabıdır. Yazar, kendi çocukluğunu, yetişme yıllarını, ilk evlilik ve ayrılığını anlatırken bir yandan da Milli Mücadele döneminin ve İmparatorluğun son dönemlerinin panoramasını ortaya koyuyor.

MOR SALKIMLI EV

- Ruşen Eşrefin 1917-1918 yıllarında edebiyat dünyasındaki önemli isimlerle yaptığı edebi görüşmeleri içeren eserdir.

DİYORLAR KI

- Şevket Rado, yıllarca süren gazete ve dergi yöneticiliği, fikir adamlığı ile sahip olduğu engin görüşlerini, bu kitabında okuyucuya ulaştırmaya çalışmıştır. Kitap yirmi yedi bölümden oluşmuştur. Yazar yine aynı isimle uzun yıllar bir radyo programı yapmıştır.

EŞREF SAAT

- Kitap, sokak çocuklarıyla yapılan sekiz röportajı içermektedir. Bu röportajlar salt aktarımdan ziyade Yaşar Kemal'in röportaj yaptığı çocuklar hakkında gözlemlerini de içerir. Kitap, adını yazarın röportajlarından birinde konuştuğu çocuğun kendisi ve kendisi gibi sokaklarda yaşayan çocukları "...” olarak tanımlamasından alır.

ALLAH'IN ASKERLERİ

- Falih Rıfkı, adını Kudüs yakınlarındaki bir dağın isminden alan bu eserinde, Osmanlının son dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve ilk dönemi arasındaki zamanı anlatmaktadır.

ZEYTİNDAGI

- Yahya Kemal'in Kurtuluş Savaşını sırasında kaleme aldığı yazılardan oluşan bir eserdir. Ayrıca eser, Kurtuluş Savaşının günü gününe yazılmış en yakın tarihidir.

EĞİL DAĞLAR

- Falih Rıfkı bu eserde Atatürk'ün hayatı ve inkılâplarını anlatmıştır. Yazarın başlık başlık ayırdığı bu eserin genel çerçevesi üç bölüme ayrılabilir. Birinci bölüm Atatürk'ün çocukluk ve gençlik yılları, ikinci bölüm Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve üçüncü bölüm Atatürk'ün fikirleri ve kişisel özellikleri ile ilgili yazıları içerir.

ÇANKAYA

- Eser, ‘Boğaziçi medeniyeti’ tabirini edebiyatımıza sokan Abdülhak Şinasi Hisar’ın şahsi hayatından esinlenerek yazdığı denemelerden oluşur. Denemelerde İstanbul ve Boğaziçi’nin medeniyetimizdeki yerini yazarın usta üslubuyla görürüz.

BOĞAZIÇI MEHTAPLARI

- Yaşar Kemal'in halkla bütünleştiği, onların arasında dolaştığı, çalıştığı zamanlarda duyduklarını anında not ettiği bir defteri vardı. İşte bu kitaba adını veren o defteri yazar, arkadaşı Alpay Kabacalı'ya armağan eder. Yaşar Kemal ile Alpay Kabacalı'nın tek tek inceleyerek oluşturduğu, folklor derlemeleri kapsamında adeta hazine değerinde olan bir kitaptır.

SARI DEFTERDEKİLER

- Cemil Meriç'in, "Bu sayfalarda hayatımın bütünü, yani bütün sevgilerim, bütün kinlerim, bütün tecrübelerim var. Bana öyle geliyor ki hayat denen mülakata bu kitabı yazmak için geldim." dediği eseridir.

BU ÜLKE

- Eser, Halide Edip Adıvar'ın 1. Dünya Savaşının sonrasında Cumhuriyetin ilan edilinceye kadar yaşadığı anılarını içeren kitabıdır.

TÜRK'ÜN ATEŞLE İMTİHANI

- Ahmet Rasim'in bu eserinde, ilgi çekici olaylarıyla konaklarıyla, kahvehaneleriyle, mahalle mektepleriyle, mesire yerleriyle bütün kaybolan İstanbul tasvirlerle canlandırılmıştır.

ŞEHİR MEKTUPLARI

- “Bana ‘Öğretmenim’ diyen ses, beni ‘Annem’ diye çağıran ses kadar sevgili ve kıymetlidir.” diyen Halide Nusret Zorlutuna’nın ilkokul öğretmenliği yaptığı yıllara ait anılarını içeren kitabıdır.

BENİM KÜÇÜK DOSTLARIM

CUMHURİYET DÖNEMİ EDEBİ DERGİLER

- Peyami Safa tarafından 1936 yılında yirmi bir sayı olarak yayımlanmıştır. Sanat, bilim ve edebiyatı “kültür” odağında birleştirmeyi, sağlamlaştırmayı esas alan, kültür meseleleri üzerinde yazılara yer veren bir dergidir.

KÜLTÜR HAFTASI

- Orhan Veli tarafından 1 Ocak 1949 tarihinden itibaren on beş günde bir yayımlanan dergidir. Dergi, 15 Haziran 1950'ye kadar yayımlanmıştır.

YAPRAK

- Yusuf Ziya Ortaç tarafından 1928 yılında çıkarılmıştır. “Yedi Meşaleciler” olarak tanınan sanatçılar bu dergide toplanarak eserlerini yayınlamışlardır.

MEŞALE

- “Yedi Güzel Adam” tarafından kurulan derginin ilk sayısı Aralık 1976'da yayınlandı. Çıkış gerekçesini Rasim Özdenören'in kaleme aldığı bir mektupla kamuoyuna duyurdu. Derginin ilk sayısında yer alan bu mektupta derginin çıkış amacı ve üstlendiği misyon şöyle özetleniyordu:

"... bir yaşama biçimi halinde öz uygarlığımızı yeniden yürürlüğe koyma davasını güdenlerin edebiyat alanındaki bir buluşma yeridir."

MAVERA

Yaşar Nabi Nayır tarafından 1933'te Ankara'da yayımlanmaya başlayan dergi, 1946'dan itibaren İstanbul'da yayımlanmaktadır. Türk edebiyatının en uzun soluklu dergisi olarak kendi çizgisinden ödün vermeden farklı dönemlerde farklı akımlara ve anlayışlara ev sahipliği yapmıştır. Dergi, halen yayımlanmaya devam etmektedir.

VARLIK

- Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından 1941-1948 tarihleri arasında yüz altmış bir sayı olarak yayımlanan bir dergidir. Dergide, Türk kültürü ve Türk tarihi üzerine yoğunlaşmıştır.

ÇINARALTI

- Ahmet Kabaklı tarafından 1972 yılında kurulmuştur. «Yeniye yapabilmek veya yapabileceklere ışık tutmak için geçmişe sık sık döneceklerini» ifade etmişlerdir. Halen günümüzde de yayım hayatına devam etmektedir.

TÜRK EDEBİYATI

- Necip Fazıl Kısakürek tarafından ilk sayısı 1943'te yayımlanan, kimi zaman bir dergi kimi zaman da bir gazete özelliği gösteren dergi 1943 – 1978 arasında, çeşitli kesintilerle de olsa, yayın hayatını sürdürmüştür. Dönem dönem derginin siyasi ya da edebi yönü ağırlık kazanmıştır.

BÜYÜK DOĞU

- 1924-1930 yılları arasında Zekeriya Sertel tarafından çıkarılan dergi toplumcu gerçekçi bir halk dergisi, bir düşünce dergisi olmayı amaçlamıştır.

RESİMLİ AY

- Sezai Karakoç adıyla birlikte zikredilen düşünce, edebiyat ve siyaset dergisidir. Nisan 1960'da Ankara'da yayına başladı. Aralıklarla İstanbul'da devam etti. İslam kültürü ve medeniyeti üzerinde düşünen, günlük politikadan ziyade klasik İslam düşüncesine ve İslam iktisadına yönelen dergidir.

DİRİLİŞ

- İlk sayısı 1970'te Aylık Devrimci Sanat ve Kültür Dergisi alt başlığıyla İstanbul'da yayımlanmıştır. çnc sayıdan sonra dergi merkezi Ankara'ya taşınmıştır. Dergiyi Ataol Behramoğlu ve İsmet zel çıkarmışlardır.

HALKIN DOSTLARI

- 1946 yılında Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz tarafından halkçı, toplumcu gerçekçi bir anlayışla çıkarılan siyaset, mizah, hiciv dergisidir. Sürekli yasaklanan dergi; **Merhumpaşa, Malümpaşa, Alibaba, Yedi Sekiz Paşa** gibi birçok adla yayın hayatını sürdürmüştür. Derginin yayın hayatı 1950'de sona ermiştir.

MARKOPAŞA

- Necip Fazıl Kısakürek'in 1936'da on yedi sayı olarak yayımladığı, sezgici ve milli bir sanat anlayışını savunduğu dergidir.

AĞAÇ

- Ankara'da 1951 yılında, Türk Dil Kurumu'nun aylık yayını olarak başlayan dergi Türk dilinin ve edebiyatının en uzun soluklu dergilerinden biridir.

TÜRK DİLİ

- Derginin sahibi Yakup Kadri Karaosmanoğlu'dur. (1932-35) Savunduğu düşüncelerle bir yayın organının gücünü aşan siyasal ve düşünsel bir etki yaratmıştır.

KADRO

- Cemal Süreya'nın çıkardığı dergi, ilk olarak 1960'ta yayımlanmıştır. Dergi, yayın hayatına aralıklarla devam etmiştir. Cemal Süreya'nın imzasız başyazılarıyla dikkat çeken dergide, özellikle şiirler ve şiir üzerine yazılan yazılar yayımlanmıştır

PAPİRÜS

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNEMLİ EDEBİ AKIMLAR

- Bu akım önce 1927'de Alman düşünür **Martin Heideger** tarafından ortaya konmuştur. Daha sonra İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fransız düşünür ve sanatçı **Jean Paul Sartre** tarafından geliştirilmiş ve edebiyata uygulanmıştır. Bu akımın geçmişi, gerçekte, eski Yunan felsefesine kadar uzanır.
- Akımın çıkış yeri Descartes'in "Düşünüyorum öyleyse varım." düşüncesidir. Dadaizm gibi bir bunalım edebiyatıdır. Davranışlarını kendisi seçmek zorunda olan insan en doğruyu, en iyiyi seçmek zorunda olduğunun bilinciyle büyük bir bunaltı, iç sıkıntısı çeker. Ancak bu bunalma onun hareketlerine engel olmaz, tersine onların sorumluluk bilincini geliştirir.
- Modern ve postmodern sanatçılarımızda etkileri görülür.

VAROLUŞÇULUK (Egzistansiyalizm)

- Felsefi bir kavram olarak sezgiye akıl, zihin ve soyut düşünme karşısında hem öncelik, hem de üstünlük tanıyan felsefe akımıdır. **Henri Bergson** akımın kurucusudur, bu nedenle kimi zaman felsefe tarihinde Bergsonculuk olarak adlandırılması da söz konusudur.
- Bu akıma göre bilginin, özellikle de felsefe bilgisinin kaynağı ve temeli sezgidir. Burada önemli olan sezgi kavramının içeriğidir. Felsefi anlamda sezgi, bir tür açılma, doğrudan doğruya keşfedilme ve dolaysız, aracısız birden bire kavranılma anlamında kullanılmaktadır. Buna göre, varlıkları bize oldukları gibi veren bilgi, sezgidir. Bergson'da bu kavram daha da özel bir anlamda gerçeği dolaysızca kavrama yetisi olarak belirtilmiş, algıların ve zihnin bir tür bireşiminden müteşekkil sayılmıştır. Bergson'da, kendi bilincine varmış içgüdüler sezgi olarak değerlendirilir ve bu kavram felsefenin merkezine oturtulur. **Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Hamdi Tanpınar**'da etkileri görülür.

SEZGİCİLİK **(İntüisyonizm)**

- 1924'te Fransa'da ortaya çıkmıştır. İnsanın bilinçaltını açıklamaya çalışan edebiyat akımıdır. İnsanların gerçek eğilimleri, istekleri, toplum yasalarının, geleneğin, ahlakın, dinin baskıları yüzünden, bilinçaltında kapalı durmaktadır. Rüyalar, sayıklamalar, sarhoşluk halleri, delilikler, aklın denetimi dışındaki hareketler olduğundan insanın gerçek kişiliğini açıklar. Öyleyse gerçek insanı anlatmak durumunda olan sanat, insanın bu halleri üzerinde durmalıdır. İnsan bir aysberg gibidir. Bilinmeyen yönü, bilinenden daha fazladır.
- Bu akım Freud'un psikanaliz verilerinden oldukça yararlanmıştı. Onun elde ettiği sonuçları bilimsel gerçek gibi kabul etmişlerdir. Bu akıma göre edebî eserde bir kişinin sevaplarının yanında günahlarının, ahlâka uygun davranışlarının yanında uygun olmayanların da bulunması gerekir. Önemli temsilcileri: Andre Breton, Paul Eluard ve Aragon Türk edebiyatında İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinin çoğunda, Orhan Veli Kanık'ın kimi şiirlerinde bu akımın izleri görülmektedir.

SÜRREALİZM (Gerçeküstüçülük)

- 20.yüzyılın başlarında İtalya'da doğmuştur. Kurucusu İtalyan şairi **Marinetti**'dir. Yaşamdaki sürekli değişimin sanata da yansımaları gerektiğini vurgular. O yüzden geçmiş bütün sanat kuralları ve anlayışları bir yana bırakılmalıdır. Yaşamın sürekli değişimine, dinamizmine uygun yeni anlatım yolları ve biçimleri bulunmalıdır.
- Onlara göre, **makine** ve **hız** sanatın her alanına sokularak geleceğe yönelmelidir.
- Türk edebiyatında **Nazım Hikmet** bu akımdan etkilenmiştir.

FÜTÜRİZM (GELECEKÇİLİK)

**KENDİNE GEL!
SENİ ORADA
BEKLİYORUM...**